

Przedmowa 5

I. Perspektywy socjologii humanistycznej (Elżbieta Hałas) 7

Pojęcie nauki humanistycznej 7 – Klasycy socjologii humanistycznej 9 – Współczesne kierunki socjologii humanistycznej 12: *Integralizm Pitirima Sorokina* 12; *Kulturalizm Floriana Znanieckiego* 15; *Strukturalny funkcjonalizm Talcotta Parsonsa* 20; *Symboliczny interakcjonizm Herberta Blumera* 23; *Fenomenologia społeczna Alfreda Schutza* 26 – Podsumowanie 30

II. Istota i rodzaje zjawisk społecznych 33

Określenie zjawiska społecznego 33 – Rodzaje zjawisk społecznych 42 – Wielkie i małe struktury społeczne 48

III. Społeczeństwo ogólne i jego struktura 51

Pojęcie społeczeństwa 51 – Główne koncepcje struktury społecznej 53: *Koncepcja funkcjonalno-strukturalna* 55; *Koncepcja konfliktowa* 57; *Koncepcja interakcyjna* 62; *Petera Blau koncepcja struktury społecznej* 63 – Kultura jako płaszczyzna integracji społeczeństwa 67

IV. Zagadnienia rozwoju społecznego 73

Pojęcia zmiany społecznej, rozwoju i postępu 73 – Teorie rozwoju społecznego i ich krytyka 76 – Typologia społeczeństw 88 – Czynniki rozwoju społecznego 94 – Ruchy społeczne jako czynnik rozwoju społecznego 102

V. Analiza socjologiczna państwa 105

Koncepcje państwa 105 – Fazy kształtowania się państwa 108 – Państwo i jego funkcje 111 – Władza państwowa 115 – Typologie państw 119 – Dwa modele sprawowania władzy państwowej 122

VI. Państwo, partie polityczne, warunki demokracji 129

Partie polityczne, ich geneza i kształtowanie się 129 – Pluralizm polityczny a system monopartyjny 133 – Warunki i elementy demokratycznego systemu władzy 136 – Samorząd terytorialny jako podstawa demokracji 139

VII. Naród jako społeczność ideologiczno-kulturowa 141

Wielość form życia narodowego 141 – Koncepcje narodu 144 – Określenie narodu jako społeczności 146 – Geneza narodu – kształtowanie się kultury i świadomości narodowej 152 – Rozwój instytucji kulturalnych 157 – Powstanie nowoczesnego narodu 159 – Relacje między narodem i państwem 161

VIII. Klasy i warstwy społeczne – koncepcje teoretyczne 167

Zróznicowanie społeczne 167 – Ekonomiczne ujęcia klas społecznych 168 – Funkcjonalne teorie klas społecznych 175 – Warstwy społeczne w ujęciu Maxa Webera 179

IX. Przemiany struktury klasowej i warstwowej w społeczeństwach współczesnych 183

Zmiany struktury klasowej i warstwowej w rozwiniętych krajach kapitalistycznych 183: *Teoria trwałości klasowego podziału* 183; *Teoria równowagi interesów* 184; *Teoria dekompozycji struktury klasowej i instytucjonalizacji konfliktu* 185; *Teoria nieadekwatności koncepcji klas* 188 – Teoretyczne stanowiska w ujmowaniu przemian struktury klasowej w krajach socjalistycznych 189 – Badania nad uwarstwowieniem społecznym w Polsce społeczeństwie polskim 192

X. Przemiany struktury zawodowej we współczesnych społeczeństwach 197

Pojęcie zawodu i grupy zawodowej 197 – Nieuniknioność i ważność podziału społeczeństwa na zawody 198 – Klasyfikacje zawodów 199 – Ewolucja zatrudnienia w trzech grupach zawodów 200 – Względność podziału na zawody pracy fizycznej i umysłowej 207 – Proces profesjonalizacji społeczeństwa 209

XI. Społeczności lokalne 211

Wstęp 211 – Definicje 212 – Koncepcje teoretyczne 218: *Stanowisko ekologiczne* 219; *Stanowisko funkcjonalno-strukturalne* 221; *Stanowisko interakcyjne* 223; *Stanowisko teorii działania* 225 – Przemiany społeczności lokalnych: zmierzch czy transformacja? 229: *Teoria społeczeństwa masowego* 229; *Teoria „zaćmienia”* 231; *Teoria społeczności „bezlokalnych”* 233; *Teorie transformacji* 234

XII. Proces industrializacji 239

Pojęcie, rodzaje i formy procesu industrializacji 239 – Proces industrializacji w Polsce 243 – Krytyka modelu powojennej industrializacji 245

XIII. Proces urbanizacji 249

Określenie procesu urbanizacji 249 – Uwarunkowania procesu urbanizacji 250 – Przebieg procesu urbanizacji w świecie 251 – Analiza procesu urbanizacji w okresie PRL 256 – Upadek małych miast 258 – Drogi i szanse zharmonizowanej urbanizacji 263